

УДК 657
JEL M41
DOI 10.33244/2617-5932.4.2020.193-203

Т. М. Сторожук,
к.е.н., доцент
e-mail: stevan@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-2260-1301;
Н. С. Дружинська,
к.е.н.,
Університет ДФС України
e-mail: kn2005@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-9787-0488

ГОТОВА ПРОДУКЦІЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЇЇ ФОРМИ ТА ВИДИ

У статті досліджено та узагальнено наукові підходи щодо форм і видів готової продукції як результату лісогосподарської діяльності в історичному аспекті та визначено чинники, які обумовили розмаїтість наукових поглядів. Враховуючи специфіку лісогосподарського виробництва, окреслено особливості готової продукції лісового господарства в сучасних умовах господарювання. Запропоновано узагальнене визначення продукції лісового господарства з урахуванням галузевої специфіки її виникнення, а також представлено можливі форми і види на етапі лісовирощування та експлуатації лісів.

Ключові слова: готова продукція лісового господарства, результат лісогосподарського виробництва, форми продукції лісового господарства, види продукції лісового господарства.

Т. Н. Сторожук, Н. С. Дружинская. Готовая продукция лесохозяйственной деятельности, ее формы и виды

В статье исследованы и обобщены научные подходы относительно форм и видов готовой продукции как результата лесохозяйственной деятельности в историческом аспекте и определены факторы, которые обусловили разнообразность научных взглядов. Учитывая специфику лесохозяйственного производства, очерчены особенности готовой продукции лесного хозяйства в современных условиях. Предложено обобщенное определение продукции лесного хозяйства с учетом отраслевой специфики ее возникновения, а также представлены возможные формы и виды на этапе выращивания и эксплуатации лесов.

Ключевые слова: готовая продукция лесного хозяйства, результат лесохозяйственного производства, формы продукции лесного хозяйства, виды продукции лесного хозяйства.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – на основі аналізу теоретичних доробок та діючої практики визначити найбільш важливі в сучасних умовах господарювання форми та види готової продукції лісогосподарської діяльності для удосконалення організації їхнього обліку, аналізу, контролю, планування та прогнозування під час переходу України до стійкого розвитку.

Постановка проблеми. У результаті особливостей лісової галузі лісове господарство характеризується складною і різноплановою діяльністю та унікальною за видами і значенням продукцією. Домінуючою особливістю є поєднання господарської діяльності людини з природними процесами, які є невід'ємною частиною лісогосподарського виробництва. Крім того, особливістю лісогосподарської діяльності є одержання результатів у матеріальній та нематеріальній формі, що продовжує бути проблемним для визначення їх одиниці обліку з метою обліку, оцінки, планування, прогнозування та оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів бухгалтерського обліку операцій з лісовими ресурсами здійснили такі вітчизняні вчені, як: Б. М. Богач, М. М. Большаков, Т. І. Вовчук, В. Д. Гоцуляк, І. В. Замула, О. В. Морозова, В. О. Озеран, І. М. Синякевич, О. В. Шавурська та ін. Їхні теоретичні і практичні розробки з проблем бухгалтерського обліку лісових ресурсів мають велике значення. Але відсутність механізму господарювання для переходу України до стійкого розвитку й існуюча методика бухгалтерського обліку результатів лісогосподарської діяльності потребують удосконалення. Тому проблемні питання оцінки, обліку та прогнозування результатів лісогосподарського виробництва неможливі без чіткого означення видів і одиниць готової продукції з метою забезпечення реалізації політики раціонального та ефективного використання лісових ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами досліджень трактування готової продукції можна дійти висновку, що це – активи, які є результатом виробництва, і незалежно від форми існування, виробництво яких завершено, будь-яка обробка закінчена, які пройшли випробування, приймання, укомплектування та відповідають затвердженим державним стандартам або технічним умовам виробництва і вимогам замовника та призначені для споживання як для потреб виробника, так і для потреб зовнішнього ринку. Усі елементи виробничого процесу, сировина, матеріали, які перебувають на різних його стадіях, утворюють незавершене виробництво. Готова продукція за формою може бути уречевлена (товар), результати виконаних робіт, результати наданих послуг, а за ступенем готовності – готова, напівфабрикати, незавершене виробництво. Основне завдання фінансового обліку готової продукції будь-якої галузі полягає у відображенні її вартості в будь-якій формі і в будь-який момент часу. Тому від форми і ступеня завершеності готової продукції залежатиме оцінка та порядок її відображення в бухгалтерському обліку. Так, запаси обліковуються в натуральному і грошовому вимірі, незавершене виробництво – в натуральному грошовому вимірі або натуральному і грошовому вимірі, а послуги – лише у вартісному виразі.

В основу сучасних методів господарювання лісогосподарських підприємств покладаються механізми, що забезпечують реалізацію політики раціонального лісокористування. «Однією з умов збереження та раціонального використання лісових ресурсів є формування системи обліково-аналітичного забезпечення лісових ресурсів на рівні лісових господарств» [1, с. 179]. Для цього необхідно чітко знати об'єкти обліку, одиниці обліку, що внаслідок особливостей лісогосподарської діяльності є проблемними відносно готової продукції, її форм та видів.

Особливістю лісогосподарського виробництва є те, що воно поряд із промисловістю, сільським господарством, будівництвом тощо належить до сфери матеріального виробництва, але водночас також сприяє функціонуванню підприємств і організацій у сфері нематеріального виробництва: охороні здоров'я, освіті, культурі, мистецтві,

спорті, туризмі, духовному виробництві тощо. Як видно з визначення готової продукції, результатом лісгосподарської діяльності є готова продукція в усіх формах: уречевлена (деревина, гриби, ягоди тощо), результати виконаних робіт (лісовідновлення, лісовпорядкування та проєктно-вишукувальні роботи), результати наданих послуг (лісова рекреація, туризм, екскурсії тощо). Отже, такий широкий спектр виробничої діяльності зумовлює різні підходи науковців до визначення її результатів, тобто означення форм і видів продукції лісгосподарського виробництва. Навіть незначний історичний екскурс свідчить про тривалу проблемність цього питання та його невизначеність донині.

Деякі автори продукцією лісгосподарського виробництва вважають уречевлену її форму у вигляді деревини. Так, Т. А. Кислова [2] дотримується думки, що продукція лісового господарства як галузь матеріального виробництва повинна мати лише матеріальний склад, тобто стиглий ліс. Аналогічно мислить і І. В. Воронін [3, с. 56], який основною продукцією лісгосподарського виробництва вважає стиглу деревину. А Л. К. Поздняков [4, с. 18] матеріальним результатом лісгосподарського виробництва визначав стовбурну деревину – домінуючу, але не єдину складову лісового фітоценозу. Автор зауважує, що з обліку випадає не лише чагарникова і трав'яно-мохова рослинність, але і крони та кореневі системи дерев. Н. І. Кожухов [5, с. 35] продукцією лісовирощування визначає, в першу чергу, деревні ресурси (стиглі деревостани), які утворюються в результаті використання лісових земель за своїм прямим призначенням, додаючи інші компоненти лісу.

П. В. Васильєв готовою продукцією вважає стиглу деревину, але з важливим уточненням на «на корені» [6, с. 118–119], а лісоматеріали і лісову сировину – товарами, які утворюються під час вирубування лісу [6, с. 219]. Також Б. М. Богач [7] у своєму дисертаційному дослідженні доводить, що виробництво в лісовому господарстві є процесом виробництва матеріальних благ і результатом його є стиглий ліс на корені, що надходить в обіг у вигляді лісосічного фонду та інших продуктів лісу.

Дослідивши прихильників уречевленої форми продукції лісового господарства, вважаємо, що з другою частиною твердження П. В. Васильєва [5, с. 219] можна частково погодитися, абстрагуючись від визначення терміна «товари». Але щодо стиглої деревини на корені, яку у досліджених вище публікаціях автори вважають продукцією, не все так однозначно. У сучасних умовах господарювання в Україні відсутній ринок деревини на корені, і така деревина готова до використання для деяких потреб виробника (лісокористування чи експлуатація лісу), але не готова до використання для потреб зовнішнього ринку. Тобто деревина на корені не відповідає таким критеріям, як готовність до споживання або реалізації. Тому в обліковому аспекті вона може бути готовою продукцією на етапі лісовирощування, а щодо лісгосподарської діяльності у вигляді лісокористування, її не можна розглядати як готову продукцію. Ще в 70-х роках минулого століття Е. Громада [8] наголошував, що вирощена деревина на корені не є ціллю, за якої виробництво зупиняється. При цьому визначаючи готову продукцію лісового господарства, автор звертав увагу на організаційну структуру лісгосподарських підприємств. Так, результатом лісгосподарського виробництва, яке включає лісівництво й експлуатацію лісів однією виробничою одиницею, варто вважати сукупність сортиментів деревини в місцях реалізації (підготовлені до реалізації або для власного споживання). В умовах організаційного розподілу лісового господарства на вирощування лісів і на їх використання результат діяльності (деревина на корені або сортименти деревини на місцях реалізації чи споживання) залежатиме від вибору межі організації.

Аналогічну думку висловлював А. С. Лазарєв [9, с. 9], який в основу визначення продукції лісу покладав поділ лісів за призначенням. Під час вирощування насаджень спеціального призначення (лісові смуги вздовж залізничних і автомобільних шляхів, полезахисні лісові смуги, захисні лісові смуги навколо водоймищ, паркові, курортні, лісопаркові насадження, заповідні ліси, пасовища тощо) ліс як угіддя відносив до продукції. В експлуатаційних лісах дерева на корені вважав джерелом сировини, а продукцією лісу, придатною для споживання, є лише круглі лісоматеріали.

Крім того, все більше авторів до складу лісової продукції відносять не лише деревину, а й іншу продукцію. Так, Е. Громада [8, с. 117–125] включає також споживні вартості, які реалізуються у формі побічних лісових користувань (лісові ягоди, гриби, бджільництво, полювання тощо). Таку продукцію лісового господарства вважаємо недеревною, і до складу готової вона може бути віднесена за умови заготівлі [10]. Як зазначає І. В. Замула і О. В. Шавурська, в сучасних умовах господарювання вигоди від використання лісових ресурсів лісові господарства одержують у вигляді продукції деревного та недеревного походження (лікарські рослини, гриби, ягоди й інші дари лісу) та додаткових лісових активів (саджанці, сіянці) [1, с. 180]. Таким чином, матеріальним результатом лісогосподарської діяльності може бути продукція тваринного та деревна і недеревна продукція рослинного походження. Можливі одиниці обліку за кожним видом продукції встановлюються галузевою обліковою політикою та обираються господарством для практичного використання в межах власної облікової політики [11, с. 164].

Поряд з матеріальними деякі автори піднімають питання визначення нематеріальних результатів лісогосподарського виробництва у формі послуг. Зокрема, І. В. Туркевич [12] в обсяги виробництва пропонує включати: заготовлене насіння і вирощений садивний матеріал з урахуванням незавершеного виробництва; лісові культури, а також природні молодянки, в яких проводяться заходи щодо сприяння поновленню до віку зімкнення і переведення у покриті лісом площі; лісопродукція від усіх видів рубок; продукція підсочки лісу; продукція механічної і хімічної переробки деревини і деревних відходів; заготовлена продукція побічного користування (гриби, ягоди та ін.); а також вартість робіт з охорони і захисту лісу; вартість зовнішніх послуг.

Розглядаючи це питання, І. М. Синякевич [13, с. 33] виділяє такі поняття, як готова продукція та послуги. При цьому готовою продукцією визначає матеріалізований результат виробничо-господарської діяльності, призначений для задоволення потреб населення, підприємств і організацій, який відповідає вимогам державних стандартів, технічних умов і стандартів підприємств; перебуває на складах готової продукції або пунктах споживання. Послуги – це корисний результат діяльності підприємства, виробництво і споживання якого здійснюється одночасно. Послуги І. М. Синякевич поділяє на послуги промислового характеру (капітальний ремонт, сушіння лісоматеріалів, фарбування виробів, перевезення вантажів тощо) та непромислового характеру, склад яких автором не визначено. При цьому автор розглядає відокремлено продукцію лісової промисловості (лісозаготівельного виробництва) і лісового господарства. Готовою продукцією лісозаготівельного виробництва є сортименти, вивезені на кінцеві пункти (нижні склади та пункти споживання) або заготовлені в процесі розкряжування на кінцевих пунктах, а також товарні хлисти, вивезені до пунктів сплаву і реалізації в нерозкряжованому стані, а кінцевим результатом лісогосподарського виробництва вважає вирощений стиглий ліс і сукупність матеріальних благ, які отримують економіка та населення в процесі

виращування лісу (гриби, ягоди, плоди, лікарські рослини, продукція бджільництва та мисливства, матеріальні та соціальні блага від використання захисних, рекреаційних й інших корисних функцій лісу) [13, с. 34].

Природні блага, які надають ліси, в усьому світі прийнято називати загальнозживаним терміном «екосистемні послуги». О. Василюк [14] наводить чотири групи екосистемних послуг (ресурсозабезпечення; водорегулювання, очищення повітря, стабілізація ґрунту; культурні та соціальні функції; підтримуючі послуги з регулювання мікроклімату, загального екологічного балансу, циклів кругообігу та інших глибинних екосистемних процесів), які, за підрахунками американських учених, становлять 4,7 трлн дол. щорічно. У результаті погіршення стану екосистемних послуг у лісовому господарстві світова спільнота звертає на це особливу увагу [15]. Оскільки українське лісове господарство має вагомe значення для продовольчої та енергетичної безпеки країни, тому безкоштовні донині блага стають щодня більш важливими і потребують аналогічної комплексної оцінки.

Також існує думка, що річною продукцією лісогосподарського виробництва є сумарний річний приріст деревини. Представником цього твердження є О. Н. Анцукевич [16], який лісогосподарське виробництво поділяє на дві частини: виробництво основних фондів («ліс» у вигляді лісонасаджень) і виробництво деревини на корені, а також інших продуктів і корисностей лісу.

Річною продукцією першої частини лісогосподарського виробництва є лісонасадження у віці зімкнення крон, які надалі виступають як основні фонди лісогосподарського виробництва, оскільки на них відкладається деревний приріст. Прямим результатом процесу виробництва деревини за рік є сумарний річний поточний приріст деревини у всій господарській одиниці, річний урожай плодів, ягід, грибів, лікарських рослин, річний приріст дичини тощо. Більшість видів продукції лісогосподарського виробництва, за винятком річного приросту деревини, можуть безпосередньо в своїй натуральній формі щорічно надходити у сферу споживання. Річною продукцією лісогосподарського виробництва, що орієнтується на деревину, є кількість придатного для споживання деревного запасу певної якості, еквівалентний величині сумарного річного приросту деревини у всій господарській одиниці, або в економічному розумінні річний поточний приріст у всій господарській одиниці. Погоджуємося, що цей принцип експлуатації лісів забезпечує невиснажливе використання деревини, але під час визначення готової продукції лісового господарства доцільно враховувати специфіку лісогосподарського виробництва, поділ лісів за призначенням та основну ознаку готової продукції – готовність до споживання чи реалізації. Приріст деревини у лісі залежить в основному від природних умов і не в значній кількості є результатом людського господарювання. Тому визначення приросту деревини вважаємо недоречним визнавати готовою продукцією лісового господарства. Водночас це доцільно робити з метою визначення наявності лісових ресурсів як біологічних активів лісового підприємства.

Огляд наукових праць щодо готової продукції лісового господарства свідчить про розмаїтість думок та бачень. Основними причинами такого стану стали три основні чинники: історія формування структури управління лісами, масштаби аналітичних досліджень та політика раціонального лісокористування. Наукові погляди щодо готової продукції формувались у результаті постійних змін органів управління в лісовому господарстві, і до 1966 р. спеціалізованого державного органу управління лісами і лісовим господарством не було, а відповідні функції виконували управління у складі

органів керівництва промисловістю або сільським господарством [17]. У сучасних умовах ця проблема залишається невирішеною в результаті масштабів наукових досліджень, а відповідно, об'єктів досліджень: лісове господарство, лісгосподарська діяльність, лісовий сектор економіки тощо. Лісовий сектор є динамічною структурою, що охоплює широке коло видів економічної діяльності, а саме: ведення лісового господарства, лісозаготівельні роботи, транспортування і складування продукції, оброблення деревини і торгівля лісопродукцією.

У сучасній практичній діяльності підприємств лісового господарства дотримуються припущення, що лісгосподарське виробництво на етапі вирощування лісу взагалі не створює продукцію. Продукцією є деревина, отримана в результаті рубок та розкряжування дерев на сортименти. Сортиментами називають однорідні за сортами, видами і розмірами лісоматеріали, які мають певне призначення. Крім того, в чинних нормативних документах Державного агентства лісових ресурсів України відсутні чіткі визначення готової продукції та незавершеного виробництва. Так, Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України [18], не містять визначення продукції лісового господарства. У чинній Тимчасовій інструкції з електронного обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах Державного агентства лісових ресурсів України [19] відсутнє визначення готової продукції лісового господарства. Але під час перерахування видів деревної сировини (деревний хлист, ділова деревина (сортименти), жердини, деревина дров'яна для технологічних потреб, дрова, хворост тощо) вони ототожені з лісопродукцією, хоча у визначенні деревної сировини про лісопродукцію не згадується. Відповідно до ПСБО 9 «Запаси» [20], яке розповсюджується і на підприємства лісового господарства, готовою продукцією вважається продукція, що виготовлена на підприємстві та призначена для продажу і відповідає технічним якісним характеристикам, передбаченим договором, або іншим нормативно-правовим актам.

Крім того, Україна перейшла на європейські стандарти класифікації та вимірювання лісопродукції, в основу якої покладено не призначення сортиментів, а показники розміру та якості колод. Тому узагальнюючим поняттям продукції у лісовому господарстві пропонуємо вважати вилучені з лісу придатні для використання лісові ресурси, які призначені для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання. Також доцільним вважаємо уточнити поняття «готова продукція лісового господарства» в нормативних актах, що регламентують облік на підвідомчих підприємствах, відповідно до запровадженої європейської системи стандартизації.

Висновки. Визначення форм, видів та одиниць обліку готової продукції лісгосподарської діяльності залежить від багатьох моментів. В основу визначення форм і видів готової продукції лісгосподарської діяльності необхідно покласти поділ лісів за призначенням. В умовах організаційного розподілу діяльності лісового господарства на вирощування лісів і на їх використання результатом діяльності може бути, відповідно, стигла деревина на корені і лісоматеріали та лісова сировина як товарна продукція, яка утворюється у разі вирубування лісу. Подальша обробка деревини в лісгосподарських підприємствах (розпилювання кругляка на дошки, виготовлення паркетної дошки тощо) є промисловою обробкою, що спонукає лісову галузь називати лісгосподарським комплексом за аналогією з агропромисловим.

Готова продукція лісгосподарської діяльності за формою може бути уречевлена – у вигляді товару, а також у вигляді виконаних робіт або наданих послуг. За ступенем готовності – готова, напівфабрикати, незавершене виробництво. За своїм походженням готова продукція лісу може бути тваринного і рослинного походження. Продукція рослинного походження поділяється на деревну та недеревну. І вже залежно від конкретного виду продукції в рамках галузевої облікової політики й облікової політики підприємства мають бути визначені одиниці обліку.

Таким чином, визначальними факторами, від яких залежатиме оцінка, порядок відображення в бухгалтерському обліку, організація аналізу, контролю, планування та прогнозування готової продукції лісгосподарської діяльності буде організаційна структура підприємства лісового господарства, поділ лісів за призначенням, форма та ступінь завершеності виробництва готової продукції.

Для забезпечення реалізації політики раціонального лісокористування та більш ефективного використання лісових ресурсів необхідно розвивати маркетинг і вивчати потреби ринку. Зрізання дерев має здійснюватися під замовлення споживача, як перебудовується промисловість і здійснює виробництво не для складу, а під вимоги та потреби конкретних споживачів. У ринкових умовах господарювання не виробництво визначає обсяг продажів, а навпаки, можливий обсяг продажів є основою розробки виробничої програми.

У досліджуваних наукових працях і нормативних актах застосовуються різні поняття щодо готової продукції лісового господарства та її видів (лісопродукція, деревна сировина, продукція лісу тощо), що свідчить про широту і багатокомпонентність досліджуваного об'єкта. Це потребує відтворення співвідношення цих понять для удосконалення класифікації готової продукції лісового господарства в умовах запровадження європейських стандартів, що є перспективою подальших розвідок у цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Замула І. В., Шавурська О. В. Бухгалтерський облік операцій з лісокористування. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. № 2 (43). С. 179–184.
2. Кислова Т. А. К вопросу о составе продукции лесного хозяйства. *Вопросы экономики лесного хозяйства: материалы межвузовской лесоэкономической конференции при Воронежском лесотехническом институте* / отв. ред. И. В. Воронин. Воронеж, 1968. 440, [161–169] с.
3. Воронин И. В. Экономика лесохозяйственных предприятий. Москва: Лесная промышленность, 1976. 88 с.
4. Поздняков Л. К. Лесное ресурсоведение / отв. ред. А. Б. Жуков. Новосибирск: Изд-во «Наука», 1973. 119 с.
5. Кожухов Н. И. Экономика воспроизводства лесных ресурсов. Москва: Лесная промышленность, 1988. 264 с.
6. Васильев П. В. Экономика использования и воспроизводства лесных ресурсов. Москва: Издательство Академии наук СССР, 1963. 483 с.
7. Богач Б. М. Організація виробничого обліку й аналізу собівартості продукції підприємств лісового господарства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата

економічних наук; Тернопільський національний економічний університет МОНУ. Тернопіль, 2008. 20 с.

8. Громада Э. Характер лесного производства и его основные показатели. *Вопросы экономики лесного хозяйства*: материалы межвузовской лесоэкономической конференции при Воронежском лесотехническом институте / отв. ред. И. В. Воронин. Воронеж, 1968. 440, [117–125] с.

9. Лазарев А. С. Лесной доход. Москва: Финансы и статистика, 1988. 143 с.

10. Сторожук Т. М., Дружинська Н. С. Недеревні лісові ресурси. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2015. № 10. С. 260–263.

11. Сторожук Т. М. Облікова політика підприємства. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2015. 240 с.

12. Туркевич И. В. О продукции лесного хозяйства, методах ее планирования и учета. *Вопросы экономики лесного хозяйства*: материалы межвузовской лесоэкономической конференции при Воронежском лесотехническом институте / отв. ред. И. В. Воронин. Воронеж, 1968. 440, [169–174] с.

13. Синякевич І. М. Економіка галузей лісового комплексу: підручник. Львів: Світ, 1996. 184 с.

14. Василюк О. Скарбниця безкоштовних благ. *Природа і суспільство*. 2018. № 7 (187). С. 5.

15. Худолей Л. В., Сафонов В. Є. Особливості формування ринку екосистемних послуг у лісовому господарстві. *Вісник Запорізького національного університету*. 2018. № 4 (40). С. 85–91.

16. Анцукевич О. Н. Продукция лесохозяйственного производства в условиях интенсивного лесного хозяйства. *Вопросы экономики лесного хозяйства*: материалы межвузовской лесоэкономической конференции при Воронежском лесотехническом институте / отв. ред. И. В. Воронин. Воронеж, 1968. 440, [185–192] с.

17. Котляревська Н. С. Формування системи управління лісовим господарством України. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 4 (106). С. 10–16.

18. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України: затв. наказом Державного агентства лісових ресурсів України: від 14.05.2013 № 124. *Правозастосування в лісовому господарстві України*. URL: http://lespravo.com.ua/art/407-Metodrekomendacii_z_formuvannya_sobivartosti_produkcii_na_pidpriemstvah_DALRU/

19. Тимчасова інструкція з електронного обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах Державного агентства лісових ресурсів України: затв. наказом Державного агентства лісових ресурсів України: від 27.06.2012 № 202. *Правозастосування в лісовому господарстві України*. URL: http://lespravo.org.ua/art/333-Timchasova_instrukciya_z_elektronnoho_obliku_derevini_2012_rik/

20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом Міністерства фінансів України: від 20.10.99 № 246. *База даних «Законодавство України» / ВР України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

REFERENCES

1. Zamula, I. V., Shavurska, O. V. (2014) Buhgalterskij oblik operacij z lisokoristuvannya [Accounting for forest management]. *Naukovij visnik Uzhgorodskogo universitetu*, vol. 2, no. 43, pp. 179–184.
2. Kislova, T. A. (1968). K voprosu o sostave produkcii lesnogo hazyajstva [To the issue of the composition of forestry products]. In *Voprosyi ekonomiki lesnogo hozyajstva* (pp. 161–169). Voronezh: Voronezhskiy lesotekhnicheskij institut.
3. Voronin, I. V. (1976). *Ekonomika lesohozyajstvennyh predpriyatij [Forestry economy]*. Moskva: Lesnaya promyshlennost.
4. Pozdnyakov, L. K. (1973) *Lesnoe resursovedenie [Forest Resource Management]*. Novosibirsk: Nauka.
5. Kozhuhov, N. I. (1988) *Ekonomika vosproizvodstva lesnyh resursov [Forestry reproduction economics]*. Moskva: Lesnaya promyshlennost.
6. Vasilev, P. V. (1963). *Ekonomika ispolzovaniya i vosproizvodstva lesnyh resursov [Economics of use and reproduction of forest resources]*. Moskva: Izdatelstvo Akademii nauk SSSR.
7. Bogach, B. M. (2008). *Organizaciya virobничого obliku j analizu sobivartosti produkciji pidpriyemstv lisovogo gospodarstva [Organization of production accounting and cost analysis of products of forestry enterprises]* (Dissertation abstract). Ternopil: Ternopilskij nacionalnij ekonomichnij universitet MONU.
8. Gromada, E. (1968). Harakter lesnogo proizvodstva i ego osnovnye pokazateli [The nature of forest production and its main indicators]. In *Voprosyi ekonomiki lesnogo hozyajstva* (pp. 117–125). Voronezh: Voronezhskiy lesotekhnicheskij institut.
9. Lazarev, A. S. (1988). *Lesnoj dohod [Forest income]*. Moskva: Finansy i statistika.
10. Storozhuk, T. M., Druzhynska, N. S. (2015). Nederevni lisovi resursi [Non-timber forest resources]. *Naukovij visnik Mizhnarodnogo gumanitarnogo universitetu. Seriya: «Ekonomika i menedzhment»*, (10), 260–263.
11. Storozhuk, T. M. (2015). *Oblikova politika pidpriyemstva [Company accounting policy]*. Irpin: Nacionalnij universitet DPS Ukraini.
12. Turkevich, I. V. (1968). O produkcii lesnogo hazyajstva, metodah ee planirovaniya i ucheta [About forest products, methods of planning and accounting]. In *Voprosyi ekonomiki lesnogo hozyajstva* (pp. 169–174). Voronezh: Voronezhskiy lesotekhnicheskij institut.
13. Sinyakevich, I. M. (1996). *Ekonomika galuzej lisovogo kompleksu [Economy of forestry complex industries]*. Lviv: Svit.
14. Vasilyuk, O. (2018). Skarbniycya bezkoshtovnih blag [A treasure trove of free goods]. *Priroda i suspilstvo*, (7(187)), 5.
15. Hudolyej, L. V., Safonov, V. Ye. (2018). Osoblivosti formuvannya rinku ekosistemnih poslug u lisovomu gospodarstvi [Features of formation of economic services market in forest agriculture]. *Visnik Zaporizkogo nacionalnogo universitetu*, (4(40)), 85–91.
16. Ancukevich, O. N. (1968). Produkcija lesohozyajstvennogo proizvodstva v usloviyah intensivnogo lesnogo hazyajstva [Forestry products in the conditions of intensive forestry]. In *Voprosyi ekonomiki lesnogo hozyajstva* (pp. 185–192). Voronezh: Voronezhskiy lesotekhnicheskij institut.

17. Kotlyarevska, N. S. (2010). Formuvannya sistemi upravlinnya lisovim gospodarstvom Ukraini [Forming of system management by forestry of Ukraine]. *Aktualni problemi ekonomiki*, (4(106)), 10–16.

18. Derzhavne agentstv'j lisovih resursiv Ukraini. (2013). *Metodichni rekomendaciyi z formuvannya sobivartosti produkciyi (robit, poslug) na pidpriyemstvah, sho nalezhat do sferi upravlinnya Derzhavnogo agentstva lisovih resursiv Ukraini* [Methodical recommendations for formation of cost of production (works, services) at the enterprises belonging to the sphere of management of the State Agency of Forest Resources of Ukraine]. URL: http://lespravo.com.ua/art/407-Metodrekomendacii_z_formuvannya_sobivartosti_produkcii_na_pidpriyemstvah_DALRU19.

19. Derzhavne agentstvo lisovih resursiv Ukraini. (2012). *Timchasova instrukciya z elektronnoho obliku produkciyi lizozagotivel, lisopilyannya i derevoobrobki na pidpriyemstvah Derzhavnogo agentstva lisovih resursiv Ukraini* [Temporary Instruction on Electronic Accounting for Forestry, Sawmilling and Woodworking at Enterprises of the State Agency of Forest Resources of Ukraine]. URL: http://lespravo.org.ua/art/333-Timchasova_instrukciya_z_elektronnoho_obliku_derevini_2012_rik/

20. Ministerstvo finansiv Ukraini. (1999). *Polozhennya (standart) buhgalterskogo obliku 9 «Zapasi»* [Accounting Standard 9 «Inventories»]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

Storozhuk T. M., Candidate of Economics, associate Professor, University of the state fiscal service of Ukraine

Druzhynska N. S., Candidate of Economics, University of the state fiscal service of Ukraine

Finished production of forestry activities, its forms and types

Forestry is a particular sector of the economy, which creates unique content and forms products. Wide range of benefits, that society receives from forestry, generates a diversity of scientific opinions on determining the nature of finished products of enterprises in this field.

The purpose of the article – to determine the most important forms and types of finished products of forestry activity in modern conditions of management based on the analysis of theoretical achievements and current practice, which is a prerequisite for improving the organization of accounting, analysis, control, planning and forecasting in the transition of Ukraine to sustainable development.

Historical method was used to determine the main tendencies of formation and development of scientific opinion on finished forestry products. The use of cause and effect has made it possible to identify the factors that have caused the diversity of scientific perspectives. Methods of theoretical generalization, analysis and synthesis allowed us to form the definition of finished products, which takes into account the industry specificity of its occurrence. The use of grouping method and analogy method contributed to substantiation of possible forms and types of finished forestry products at the stage of forest cultivation and exploitation.

The research made it possible to generalize the scientific approaches to the content of finished products as a result of the forestry activity in the historical aspect and identify the causes, which contributed to the formation of various scientific opinions. The necessity of introducing the definition of finished forestry products is substantiated, which should take into account the specifics of the industry. The definition of the finished forestry products is presented, the most important in the present conditions of management of its form and types are determined.

It is proved that the organizational structure of the forestry enterprise is essential for determining the forms and types of finished products of forestry activity, division of forests by destination, form and stage of completion of production of finished products. Depending on the destination of the forest, finished products in the form can be arranged in the form of work performed or services provided; the degree of readiness – ready, prepared food, work in progress; by origin – animal and vegetable (woody and non-woody) origin. These suggestions will help improve the formation of industry accounting and accounting policies of the company in the definition of finished goods accounting units and units. It is suggested to intensify marketing research at enterprises in order to investigate the demand for wood and the formation of production programs.

Key words: *finished products of forestry, result of forestry production, forms of forestry production, types of forestry products.*

Стаття надійшла до редакції 17 січня 2020 року